

Қазіргі әлемдегі дәстүрлі қазақ мәдениеті

ЖАРИЯЛАНДЫ
02.07.2024СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/158266/

МАҚАЛА

Хамет Дамилина Олжабайқызы

Қазіргі әлемдегі дәстүрлі қазақ мәдениеті

Ғасырлар бойы қалыптасқан дәстүрлі қазақ мәдениеті әдет-ғұрыптардың, сенімдердің, тілдер мен халық шығармашылығының бірегей үйлесімін білдіреді. Қазіргі болып жатқан жағдайларға қарамастан маңызды рөл атқаруды жалғастыруда.

Қазақ мәдениеті ежелден бері қалыптасқан және ғасырлар бойы дамып келе жатқан бай және көпқырлы мұраға ие. Бұл мәдениеттің қалыптасуына әр түрлі тарихи кезеңдер мен оқиғалар әсер етті.

Ежелгі дәуір және көшпелі мәдениет

Қазақ мәдениетінің негізі ежелгі түркі тайпаларының көшпелі өмір салтына негізделген. Көшпелі өмір салты табиғатпен тығыз байланыста болған және мал шаруашылығы негізгі өмір салты ретінде қабылданған. Бұл кезеңде қазақтардың негізгі өмір салты көшпелі мал шаруашылығы болды, олар жыл бойы малдарын жайылымнан жайылымға көшіріп отырды. Қонақжайлылық, үлкендерге құрмет, табиғатқа жақындық және батырлық дәстүрлері осы кезеңде қалыптасты.

Түркі қағанаты және ортағасырлық кезең

VI-VIII ғасырларда қазіргі Қазақстан аумағында Түркі қағанаты құрылды, ол түркі халықтарының мәдениеті мен тарихына үлкен әсер етті. Бұл кезеңде түркі жазуы дамыды, Орхон-Енисей жазба ескерткіштері пайда болды. Түркі қағанатының құлдырауынан кейін Қазақ хандығының құрылуына дейінгі кезеңде әр түрлі түркі тайпаларының арасында саяси және мәдени байланыстар дамыды.

Қазақ хандығының құрылуы (XV ғасыр)

XV ғасырда Қазақ хандығы құрылып, қазақ мәдениеті жаңа кезеңге аяқ басты. Бұл кезеңде қазақ халқының этникалық бірегейлігі қалыптасты. Хандықтың құрылуы қазақтардың біртұтас халық ретінде өзін-өзі сезінуіне, мәдениетінің, тілінің, әдебиетінің, салт-дәстүрлерінің қалыптасуына ықпал етті. Қазақ хандығының дәуірінде қазақ поэзиясы, музыкасы және қолөнері қарқынды дамыды. Жыраулар мен ақындар өз шығармаларында халықтың мұң-мұқтажын, арман-мақсатын бейнеледі.

Ресей империясы құрамында (XVIII-XIX ғасырлар)

XVIII ғасырда Қазақ хандығы Ресей империясының құрамына кіре бастады. Бұл кезеңде қазақ мәдениеті үлкен өзгерістерге ұшырады. Ресей империясының ықпалына қарамастан, қазақтар өздерінің мәдени мұрасын сақтап қалуға тырысты. Қазақтың ұлттық әдебиеті мен өнері дамыды, мысалы, атақты ақын-жыраулар Абай Құнанбайұлы мен Махамбет Өтемісұлы осы кезеңде өмір сүрді.

Кеңестік кезең (1917-1991 жылдар)

Кеңестік дәуірде қазақ мәдениеті мемлекеттік саясаттың ықпалына ұшырады. Кеңестік кезеңде қазақ тілі мен мәдениеті ресми түрде

қолдау тапқанымен, кейде оларды басу әрекеттері де болды. Дегенмен, бұл кезеңде қазақ әдебиеті, театры, киносы және музыкасы айтарлықтай дамыды. Қазақтың атақты жазушылары Мұхтар Әуезов, Ғабит Мүсірепов, театр қайраткерлері және музыканттары кеңестік кезеңнің мәдениеті мен өнеріне үлкен үлес қосты.

Тәуелсіз Қазақстан (1991 жылдан бастап)

1991 жылы Қазақстан тәуелсіздігін алғаннан кейін, қазақ мәдениеті жаңа даму кезеңіне аяқ басты. Қазақ тілі мен мәдениетін жаңғырту, ұлттық салт-дәстүрлерді қайта жандандыру процестері басталды. Наурыз сияқты ұлттық мерекелер қайтадан кеңінен атап өтіле бастады. Мәдениетті сақтау және дамыту мақсатында әр түрлі бағдарламалар мен жобалар жүзеге асырылуда.

Қазіргі қазақ мәдениеті бай тарихи мұраға сүйене отырып, заманауи әлемде жаңа сипаттармен дамып келеді. Тарихи дәстүрлер мен қазіргі заманғы әсерлердің үйлесуі қазақ мәдениетін ерекшелендіріп, оны әлемдік мәдениет контекстінде өзекті етеді.

Дәстүрлердің сақталуы мен жаңғыруы

Тіл мен әдебиет: Қазіргі қазақ мәдениетінде қазақ тіліне ерекше көңіл бөлінеді. Мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілі білім беру, медиа және күнделікті өмірде кеңінен қолданылады. Қазақ әдебиеті де дамып, жаңа авторлар мен шығармалар пайда болуда. Қазақ әдебиеті классиктерінің еңбектері мектеп бағдарламаларында оқытылып, олардың шығармашылық мұрасы сақталуда.

Музыка және өнер: Қазақтың дәстүрлі музыкасы, оның ішінде домбыра мен қобыз аспаптарындағы күй өнері қазіргі заманғы музыканттар арасында танымал болып қала береді. Дәстүрлі әндер

мен күйлер жаңа өңдеулерде орындалып, заманауи музыкалық стильдермен үйлесім табуда. Сонымен қатар, қазіргі қазақ суретшілері, мүсіншілері және дизайнерлері ұлттық дәстүрлерді заманауи өнермен үйлестіре отырып, жаңа шығармашылық бағыттарды дамытып жатыр.

Киім-кешек және сән: Қазіргі қазақ сәні дәстүрлі элементтерді заманауи стильмен үйлестіріп, бірегей сән бағыттарын қалыптастыруда. Дизайнерлер қазақтың ұлттық киім үлгілерін жаңғыртып, оларды күнделікті киімге бейімдеп жатыр.

Жаңа технологиялар және медиа

Қазіргі қазақ мәдениеті жаңа технологиялар мен медиа арқылы кеңінен таралуда. Элеуметтік желілер, онлайн платформалар және цифрлық медиа қазақ мәдениетінің элементтерін бүкіл әлемге таныстыруға мүмкіндік береді. Бұл әсіресе жастар арасында қазақ мәдениетіне деген қызығушылықты арттырып, оны сақтау мен дамытуға септігін тигізеді.

Ұлттық мерекелер мен шаралар

Қазақстанда Наурыз мейрамы сияқты ұлттық мерекелер кеңінен атап өтіледі. Бұл мерекелер қазақ халқының бірлігі мен мәдени мұрасын дәріптеп, жастар арасында ұлттық дәстүрлерді насихаттауға бағытталған. Сонымен қатар, этнографиялық фестивальдер, көрмелер және мәдени шаралар дәстүрлі өнер мен қолөнерді жандандыруға ықпал етеді.

Қазіргі қазақ мәдениеті тарихи дәстүрлер мен заманауи элементтерді үйлестіре отырып, өзектілігін сақтап қана қоймай, жаңа даму мүмкіндіктерін ашуда. Қазақ халқының мәдени мұрасы қазіргі

заманның сын-тегеуріндеріне жауап бере отырып, болашақ ұрпақтарға құнды қазына ретінде қалатын болады.

ҚМ АА Қуәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.